

Червінчук А. О.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УПРОДОВЖ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: РЕЦЕПЦІЯ МАСМЕДІА

Висвітлення реалії життя українських громадян на тимчасово захоплених армією РФ територіях з одного боку забезпечує формування уявлення про травматичний досвід людей, з іншого – допомагає проблематизувати повномасштабну російсько-українську війну в іншому ракурсі, продемонструвавши те, яким чином ворог порушує норми міжнародного гуманітарного права, вдається до воєнних злочинів чи чинить психологічний тиск на місцеве населення для досягнення власних цілей тощо. Ці обставини потребують оцінювання та артикулювання до уваги широкого загалу, чим і пояснюється професійний інтерес журналістів до цієї теми.

Стаття присвячена дослідженню особливостей репрезентації життя українців на тимчасово окупованих територіях. Закцентовано увагу на тому, що працівники ЗМІ здебільшого висвітлюють цю тему, опираючись на офіційну інформацію, тому послуговуються форматом новин і недостатньо розкривають індивідуальний досвід людей, які перебували на цих територіях. У науковій статті комплексно розглянуто та окреслено основні рекомендації щодо журналістської роботи у межах актуалізованої теми на різних етапах підготовки журналістських публікацій. Визначено, що журналісти повинні ретельно готуватися до початку роботи над цією темою, зокрема мати загальне уявлення про норми міжнародного гуманітарного права (міжнародні конвенції), специфіку використання термінології, а також вільно орієнтуватися в рекомендаціях щодо побудови комунікації з людьми, які пережили травматичний досвід під час перебування в окупації.

Для визначення особливостей репрезентації цієї теми в масмедіа було обрано матеріали українських онлайн-видань «Ukrainer» та «Bihus.info», в яких є окремі рубрики/проекти, присвячені темі тимчасово окупованих територій. Підкреслено, що такі матеріали в цілому відповідають загальноприйнятим рекомендаціям щодо підготовки матеріалів на актуалізовану тему, характеризуються логічним викладом, демонстрацією контексту, доцільним відображенням тих деталей, які допоможуть аудиторії осягнути досвід перебування українців на тимчасово окупованих територіях, а також сприятимуть забезпеченню уявлення про наслідки російського окупаційного режиму.

Ключові слова: російсько-українська війна, тимчасово окуповані території, воєнні злочини, травматичний досвід, масмедіа, журналісти.

Постановка проблеми. У Женевській Конвенції про захист цивільного населення під час війни (ст. 27) йдеться про те, що «особи, що перебувають під захистом, мають право за будь-яких обставин, на особисту повагу, повагу до своєї честі, права на сім'ю, їхніх релігійних переконань та обрядів, звичок та звичаїв. До них завжди слід ставитися гуманно й захищати їх, зокрема, від будь-якого акту насильства чи залякування, від образ та цікавості натовпу» [8]. Натомість РФ використовує встановлення свого «режиму» як можливість впливу на місцеве населення з метою досягнення власних цілей. У результатах дослідження ситуації на тимчасово окупованих територіях Південної України, здійсненого Центром близькосхідних досліджень (впродовж жовтня 2023 р. – січня 2024 р.), відо-

бражено, що РФ використовує певні механізми для «підкорення населення та легітимації захоплення територій» [24]. Підґрунтям цього дослідження слугували проведені опитування серед респондентів, які перебували в умовах окупації. Зокрема, серед ефективних механізмів дослідники виокремили: різні методи залучення місцевого населення до колабораціонізму – від примусу і тортур до підкупу (тимчасово високі зарплати, кар'єрні можливості тощо); примусова паспортизація населення (у разі відмови від російського паспорту люди втрачають доступ до можливості забезпечити власні базові потреби); блокування інформаційних потоків (переключення на російське інформаційне поле, поширення відповідних наративів); політика роботи з дітьми (воєнно-

патріотичне виховання) [24]. Серед нефективних заходів російського окупаційного режиму виділили: залучення громадян у виборчий процес; неуспішне управління окупованими територіями через кадрові проблеми [24].

Окреслені аспекти – це реалії життя українського населення на тимчасово окупованих територіях, тому ця тема потребує проблематизації, формування загального уявлення про російський окупаційний режим, зокрема в контексті відображення вчинених російськими військовими воєнних злочинів. Зазначимо, що журналісти звертаються до цієї теми, однак обмежені у своїй діяльності неможливістю потрапити на тимчасово окуповані території, тому послуговуються доступною інформацією чи залучають до спілкування тих людей, яким вдалося переїхати на підконтрольні Україні території. Крім того, варто відзначити, що окремої уваги потребує специфіка діяльності журналістів у контексті актуалізованої теми. Тому наш науковий інтерес пояснюється необхідністю дослідження особливостей висвітлення життя українців на тимчасово захоплених РФ територіях, що зумовлено відсутністю системних досліджень у журналістикознавчому науковому дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема тимчасово окупованих територій України викликає науковий інтерес дослідників різних галузей знань. Здійснивши огляд наукових праць на цю тему, можемо констатувати, що дослідницькі ракурси доволі широкі та різноаспектні, зокрема: автори аналізують правові аспекти цієї проблеми (І. Щебетун, Т. Михайліна, Н. Мішина), досліджують специфіку візуалізації життя на тимчасово окупованих територіях (О. Зубченко), особливості формування образу російської окупації (О. Бойков, Є. Бойкова), вплив окупації на психологічний стан населення (Г. Пирог, А. Лебединська) та ін. Однак відзначимо, що недостатньо наукових праць, присвячених вивченню специфіки відображення цієї теми у фокусі ЗМІ. Окремий інтерес у контексті нашого дослідження викликає стаття науковців О. Мазур, Д. Хоменка «Окупація Криму Росією за матеріалами газети «Свобода» (березень-квітень 2014 р.)» [13], в якій увагу присвячено дослідженню специфіки репрезентації обраної теми в газетній періодиці.

Проте й донині відсутні дослідження системного характеру, адже здебільшого спостерігаємо конкретний медіаекспертний аналіз актуалізованої теми або дотичних до цієї теми аспектів. Тож у межах цієї статті ми передусім опираємося

на рекомендації Комісії з журналістської етики (КЖЕ) та Інституту масової інформації (ІМІ) щодо роботи журналістів у контексті висвітлення теми окупації та побудови комунікації з героями, які пережили досвід перебування на тимчасово окупованих територіях.

Також важливим теоретичним підґрунтям для нашого дослідження стали рекомендації, викладені у посібниках: «Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації» [1], «Як викладати журналістику конфлікту: посібник для викладачів факультетів журналістики» [23].

Постановка завдання. Мета цієї статті – визначити особливості репрезентації реалій життя українців на тимчасово окупованих територіях, розглянувши приклади журналістських публікацій на цю тему в українських онлайн-виданнях (на прикладі «Ukrainer» та «Bihus.info»).

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з відсутністю доступу до тимчасово окупованих територій журналістам складно отримати та верифікувати інформацію про життя українців у цих місцевостях. Згідно з дослідженнями Інституту масової інформації [21], на новини про ці території припадає лише 3,25% контенту в онлайн-медіа. У цьому контексті фахівці ІМІ відзначають, що переважна більшість матеріалів на цю тему ґрунтуються на заявах офіційних осіб; водночас інформації про гуманітарну катастрофу, заповідяну РФ, переслідування місцевих мешканців, соціальні аспекти дуже мало та знайти її дуже важко [21]. Однак для забезпечення більш об'ємного уявлення про цю проблему необхідно залучати до спілкування людей, які перебували на тимчасово окупованих територіях (маємо на увазі тих людей, яким вдалося полишити ці небезпечні зони). Крім того, за спостереженнями КЖЕ, поширеною помилкою журналістів при висвітленні актуалізованої теми є знеособлення всіх мешканців окупованих територій, адже професійні комуніканти не дуже часто заохочують героїв до коментування ситуації, умов їх життя в окупації, натомість залучають до розмови здебільшого посадовців, політиків або військових [19].

До того ж у журналістських матеріалах іноді простежується вживання некоректної термінології в контексті висвітлення питання окупованих територій. Комісія з журналістської етики зауважила: варто використовувати термін «тимчасово окуповані території України», якщо йдеться про території, які контролюються РФ внаслідок спроби анексії АР Криму, а також війни на сході України; терміни «тимчасове захоплення території росій-

ськими військами», «тимчасово захоплені території», «територія, яка тимчасово контролюється російськими військами» доцільно використовувати, якщо в журналістському матеріалі йдеться про широкомасштабне вторгнення РФ 24 лютого 2022 р. [18]. Утім автори посібника «Крим у контексті окупації: Q&A-посібник для медіа» зазначили, що можна використовувати варіанти «окупована територія» та «тимчасово окупована територія», адже термін «окупація» за своїм визначенням є «тимчасовим міжнародноправовим режимом і не пов'язана з переходом суверенітету над територією однієї держави до іншої» [11].

Щодо російських військових фахівці КЖЕ порадили використовувати як офіційне формулювання «російські окупаційні війська», так і терміни «окупанти», «загарбники» [18]. Водночас експерти рекомендували не послуговуватися образливим висловами, ненормативною лексикою, якщо це не виправдано контекстом [18].

При написанні журналістських публікацій про території, які тимчасово контролюються російськими військами, варто враховувати рекомендації, які стосуються роботи з джерелами, побудови комунікації з героями, тому розглянемо їх детальніше.

На етапі пошуку джерел інформації та їх опрацювання, журналістам варто ретельно перевіряти віднайдені відомості. Як зауважила КЖЕ, необхідно піддавати сумніву контент анонімних каналів і перевіряти інформацію за допомогою власних джерел, а також критично ставитися до інформації, яка поширюється російськими пропагандистськими ресурсами [19]. Фахівці ІМІ рекомендують перевіряти навіть ті факти, які «здаються беззаперечними та однозначними» [22], просити у героїв додаткову інформацію (фото, скріншоти тощо), якщо, звісно, це не становитиме для них загрози це не наражатиме їх на зайву небезпеку [22].

Щодо планування та підготовки до інтерв'ю експерти ІМІ зауважили, що варто попередньо поміркувати, яким чином можна буде відбуватися комунікація з героєм/героїнею на всіх етапах підготовки матеріалу (від того моменту, як ви про них дізналися чи отримали контакт від інших людей, до безпосереднього спілкування та оприлюднення матеріалу в медіа). Крім того, важливо подбати про цифрову безпеку героїв (використовувати безпечні месенджери та платформи для спілкування, видаляти листування одразу після надання коментаря тощо) [22]. Не менш важливо надати людині можливість осмислити події, тому варто не одразу залучати героя до інтерв'ювання, потрібно, щоб минув певний час після пережитої

травми [1, с. 58]. Також треба адекватно мотивувати героя погодитися на інтерв'ю, надати йому/їй всю необхідну інформацію [7, с. 8].

Під час безпосередньої комунікації фахівці рекомендують використовувати фактологічний підхід до побудови комунікації, тобто запитувати про те, що саме сталося, а не про те, як потерпілий відчував ситуацію. Такий підхід до комунікування дозволить людям «розповісти свою історію на своїх умовах, зменшуючи можливість повторного травмування» [14]. Крім того, «Репортери без кордонів» рекомендують зберігати емоційну відстань, адже саме це вважають необхідною умовою для точної розповіді; відтак переконані, що емоційне включення в історію іншої людини може вплинути на здатність репортера до її подачі [14].

Однак ще можна використовувати сенситивний підхід до побудови комунікації з героєм, який якраз передбачає емпатичність журналіста щодо героя інтерв'ю, що виражається в загальній атмосфері спілкування, так і у питаннях, які журналіст ставить людині. Зокрема, Д. Дуцик зауважила, що журналістам необхідно розвивати емоційний інтелект і чуйність: коректно, м'яко, з емпатією запропонувати людині розповісти свою історію; співчувати та проявляти емпатію; бути щирим, не боятися уточнювати та перепитувати; бути терплячим, толерантним, неупередженим [7, с. 8]. Медіаексперти рекомендують врахувати ще один важливий аспект: якщо після виходу матеріалу герой потребує підтримки та заспокоєння, то журналісту варто її надати в межах його професійної діяльності, зокрема можна порадити героям дотримуватися інформаційної гігієни, тобто менше контактували повторно з цією інформацією, а також допомогти з пошуком фахової психологічної допомоги [23, с. 90].

Зауважимо, що окремим завданням журналістів постає необхідність розповідати більше про реальні проблеми людей на тимчасово окупованих територіях, а також пропонувати свіжий підхід, завдяки чому можна було б повноцінно й всебічно інформувати широку аудиторію про те, що відбувається [2, с. 7]. Тому для рокування теми досвіду перебування українців в умовах російського окупаційного режиму, журналісти можуть послуговуватися не тільки жанром інтерв'ю, але й використовувати потенціал аналітичних жанрів. Такий формат допоможе висвітлювати тему життя на тимчасово окупованих територіях об'ємно та увиразнено, а також така аналітична робота може бути спрямована на те, щоб «роз'яснювати і викривати російські псевдонаративи» [20].

Фахівці КЖЕ відзначили, що необхідно розширювати коло тем, пов'язаних із життям людей в окупації, надавати їм інформацію довідкового характеру, відповідати на важливі для них питання, а також уникати узагальнень, які дискримінують велику групу українців (розрізняти тих, хто працює на окупаційний режим і зміцнює його, і тих, хто є заручниками окупантів) [19].

У контексті цього дослідження наші наукові орієнтири були зосереджені на з'ясуванні того, яким чином журналісти репрезентують досвід перебування українських громадян на тимчасово окупованих територіях. Ми взяли до уваги матеріали онлайн-видань «Ukrainer» та «Bihus.info», адже, за нашими спостереженнями, журналісти цих видань зверталися до цієї теми, починаючи з 2022 року та продовжують актуалізувати цю проблему дотепер.

Відзначимо, що видання «Ukrainer» систематично публікують матеріали на цю тему в межах окремих рубрик «Голоси окупації» та «Почуйте голос Маріуполя», послуговуючись жанром інтерв'ю для розкриття історій людей, які жили в умовах окупації та змогли полишити цю зону. У віднайдених публікаціях «Ukrainer» відслідковуємо актуалізацію таких важливих аспектів перебування людей на тимчасово окупованих територіях, як-от: життя людей «до» та «після» окупації; відсутність побутових умов та нестача провізії в окупованих містах (зокрема в Маріуполі); досвід евакуації з тимчасово окупованих територій тощо. Прикладами матеріалів, які відображають реалії тимчасово окупованого Маріуполя є наступні тексти: «Почуйте голос Маріуполя. Маша» [16], «Почуйте голос Маріуполя. Галина» [15], «Почуйте голос Маріуполя. Олександр» [17] та ін. Також є публікації, які демонструють життя на тимчасово окупованих територіях інших регіонів України: «Голоси окупації. Ілля. Виїхати з Ізюма» [4], «Голоси окупації. Олесья. Розповідати у Львові про свій Старобільськ» [5], «Голоси окупації. Стефан. Волонтерство в Новій Каховці й евакуація через Крим» [6] та ін.

Водночас видання «Bihus.info» відображає реалії російського окупаційного режиму у межах проекту «Сліди війни»: до уваги аудиторії пропонуються свідчення очевидців і потерпілих, а також інформація від офіційних представників влади, яку було зібрано журналістами Bihus.Info в різних регіонах.

У публікаціях проекту «Сліди війни» основну увагу зацентровано на воєнних злочинах, скоєних російською армією на тимчасово окупованих

територіях. Матеріали відображають реалії перебування людей в окупації, зокрема переживання ними трагічних і травматичних подій, як-от: викрадення, катування місцевих жителів та активістів; систематичні обстріли та знищення інфраструктури; масове поховання російською армією вбитих людей із метою приховати воєнні злочини тощо. До прикладу, ці аспекти розкриваються у таких публікаціях: «“Їхні обличчя були понівечені, ніби їх чимось рубали”»: росіяни закатували і вбили двох цивільних на Миколаївщині» [9], «“Я ще не готова побачити цю братню могилу під тим, що було моїм будинком”»: історія мешканок Ізюма, які вибралися з пекла» [3], «“Вони діють, як бандити в 90-х, тільки замість праски і паяльника в них зброя”»: на Луганщині окупанти викрадають активістів та відрізають регіон від зв'язку» [10], «Високопілля на Херсонщині: окупація, постійні обстріли та викрадення мирних мешканців» [12] та ін.

Зауважимо, що автори обидвох видань використовують візуальні елементи (фотоматеріали) для формування більш увиразненого уявлення про події, відображення атмосфери. Прикметно, що в деяких матеріалах журналісти послуговуються й аудіальними елементами. До прикладу, у публікації «Почуйте голос Маріуполя. Маша» [16] зустрічаємо фрагменти телефонної розмови з героїнею, які допомагають відобразити загальний емоційний фон та водночас додають переконливості інформації, поданої журналістом.

Вважаємо, що хоч робота обидвох видань відрізняється концептуальними підходами до актуалізації обраної теми та зорієнтована на відображення різних аспектів цієї проблеми, все ж ці матеріали сукупно демонструють ті питання, які формують загальне уявлення про той трагічний досвід, який довелося пережити українцям в умовах російського окупаційного режиму.

Висновки. Розглянувши журналістські матеріали про життя українців на тимчасово окупованих територіях (на прикладі видань «Ukrainer», «Bihus.info»), ми окреслили їхні підходи до відображення історій людей, що пережили травматичний досвід. Зокрема, обидва видання репрезентують матеріали у межах окремих проектів, присвячених цій темі («Голоси окупації», «Почуйте голос Маріуполя», «Сліди війни»), таким чином формуючи сукупне, більш об'ємне уявлення, забезпечуючи суголосність історій тих, хто був готовий поділитися власним досвідом перебування в окупації.

Також ми відзначили, що журналісти враховують рекомендації щодо побудови комунікації з людьми, які пережили травматичний досвід,

адже ми не спостерігали в текстах недоречних питань чи некоректної термінології. Натомість тексти характеризуються певною емоційністю, тому що очевидно, що на момент спілкування не всі герої повністю пережили травматичний досвід. Крім того, автори текстів використовують візуальні та аудіальні елементи: візуальні – сприяють утворенню більш увиразненого уявлення про предмет відображення; а аудіальні – відобража-

ють загальний емоційний фон історій і водночас додають переконливості тексту.

Ми вбачаємо перспективи у подальшому дослідженні актуалізованої нами теми, зокрема видається важливим здійснити більш широкий аналіз журналістських текстів про тимчасово окуповані території, взявши до уваги матеріали з інших видань, що допоможе увиразнити журналістськи-навчий погляд на цю проблему.

Список літератури:

1. Буроменський М., Штурхецький С., Білз Е. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
2. Вебстер М. Україна. Висвітлення конфлікту. Київ: Інститут масової інформації, 2015. 20 с.
3. Вольвач Я. “Я ще не готова побачити цю братню могилу під тим, що було моїм будинком”: історія мешканок Ізюма, які вибралися з пекла. *Bihus.info*: вебсайт. URL: <https://bihus.info/ya-shhe-ne-gotova-pobachyty-czyu-bratnyu-mogylu-pid-tym-shho-bulo-moim-budynkom-istoriya-meshkanok-izyuma-yaki-vybralysya-z-pekla/> (дата звернення: 17.11.2024).
4. Голоси окупації. Ілля. Виїхати з Ізюма. *Ukrainer*: вебсайт. URL: <https://www.ukrainer.net/holosy-okupatsii-illia/> (дата звернення: 17.11.2024).
5. Голоси окупації. Олеся. Розповідати у Львові про свій Старобільськ. *Ukrainer*: вебсайт. URL: <https://www.ukrainer.net/holosy-okupatsii-olesia/> (дата звернення: 17.11.2024).
6. Голоси окупації. Стефан. Волонтерство в Новій Каховці й евакуація через Крим. *Ukrainer*: вебсайт. URL: <https://www.ukrainer.net/holosy-okupatsii-stefan/> (дата звернення: 17.11.2024).
7. Дуцик Д. Рекомендації для журналістів щодо висвітлення теми гуманітарного розмінування. Координатор проєктів ОБСЄ в Україні, 2021. 20 с. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/4/4/494914_0.pdf (дата звернення: 16.11.2024).
8. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 16.11.2024).
9. Зубова А. “Їхні обличчя були понівечені, ніби їх чимось рубали”: росіяни закатували і вбили двох цивільних на Миколаївщині. *Bihus.info*: вебсайт. URL: <https://bihus.info/yihni-oblychchya-buly-ponivecheni-niby-yih-chymos-rubaly-rosiyany-zakatuvaly-i-vbyly-dvoh-czyvilnyh-na-mykolayivshhyni/> (дата звернення: 17.11.2024).
10. Карман А., Опанасенко М. “Вони діють, як бандити в 90-х, тільки замість праски і паяльника в них зброя”: на Луганщині окупанти викрадають активістів та відрізають регіон від зв’язку. *Bihus.info*: вебсайт. URL: <https://bihus.info/vony-diyut-yak-bandyty-v-90-h-tilky-zamist-prasky-i-payalnyka-v-nyh-zbroya-na-luganshshyni-okupanty-vykradayut-aktyvistiv-ta-vidrizayut-region-vid-zvyazku/> (дата звернення: 17.11.2024).
11. Крим у контексті окупації: Q&A-посібник для медіа. Київ: Центр прав людини ZMINA, Кримська правозахисна група, Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим, 2020. 52 с.
12. Ланцман О. Високопілля на Херсонщині: окупація, постійні обстріли та викрадення мирних мешканців. *Bihus.info*: вебсайт. URL: <https://bihus.info/vysokopillya-na-hersonshhyni-okupaczziya-postijni-obstrilyta-vykradennya-myrnyh-meshkancziv/> (дата звернення: 17.11.2024).
13. Мазур О., Хоменко Д. Окупація Криму Росією за матеріалами газети «Свобода» (березень-квітень 2014 р.). *Українські історичні студії*. 2023. № 13 (55). С. 194-208. URL: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283184> (дата звернення: 16.11.2024).
14. Найкращі практики інтерв’ювання людей, що пережили травматичні події. *Репортери без кордонів*: вебсайт. URL: <https://safety.rsf.org/ukr/best-practices-for-interviewing-survivors-of-traumatic-events/> (дата звернення: 16.11.2024).
15. Почуйте голос Маріуполя. Галина. *Ukrainer*: вебсайт. URL: <https://www.ukrainer.net/mariupol-halyna/> (дата звернення: 17.11.2024).
16. Почуйте голос Маріуполя. Маша. *Ukrainer*: вебсайт. URL: <https://www.ukrainer.net/mariupol-masha/> (дата звернення: 17.11.2024).
17. Почуйте голос Маріуполя. Олександр. *Ukrainer*: вебсайт. URL: <https://www.ukrainer.net/holos-mariupolia-oleksandr/> (дата звернення: 17.11.2024).
18. Рекомендації Комісії з журналістської етики щодо словника воєнного часу. *Комісія з журналістської етики*: вебсайт. URL: <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-komisii-z-zhurnalistskoi-etyky-shchod-slovnika-voiennoho-chasu/> (дата звернення: 16.11.2024).

19. Рекомендації КЖЕ щодо висвітлення життя українців на тимчасово окупованих територіях. *Комісія з журналістської етики*: вебсайт. URL: <https://cje.org.ua/statements/zaiava-kzhe-shchodo-vysvitlennia-zhyttia-ukraintsiv-na-tymchasovo-okupovanykh-terytoriiakh/> (дата звернення: 16.11.2024).
20. Семерин Х. Як розповідати про окуповані території без можливості потрапити туди. *Medialab.online*: вебсайт. URL: https://medialab.online/news/okupovani_terytorii/ (дата звернення: 16.11.2024).
21. Тимчасово окуповані території: що про них пишуть українські онлайн. *Інститут масової інформації*: вебсайт. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/tymchasovo-okupovani-terytoriyi-shho-pro-nyh-pyshut-ukrayinski-onlajny-i57440> (дата звернення: 16.11.2024).
22. Як безпечно спілкуватися та писати про людей на окупованих територіях. *Інститут масової інформації*: вебсайт. URL: <https://imi.org.ua/advice/yak-bezpechno-spilkuvatysya-ta-pysaty-pro-lyudej-na-okupovanyh-terytoriyah-i46111> (дата звернення: 16.11.2024).
23. Як викладати журналістику конфлікту: посібник для викладачів факультетів журналістики / за ред. Д. Дуцик. Київ: ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2019. 112 с.
24. Як окупанти та окупація впливають на людей та місцеві громади – дослідження. *Громадський простір*: вебсайт. URL: <https://www.prostir.ua/?news=yak-okupanty-ta-okupatsiya-vplyvayut-na-lyudej-ta-mistsevi-hromady-doslidzhennya> (дата звернення: 16.11.2024).

Chervinchuk A. O. THE LIFE OF UKRAINIANS IN THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: MASS MEDIA RECEPTION

Highlighting the realities of the lives of Ukrainian citizens in the territories temporarily occupied by the Russian army, on the one hand, provides the formation of an idea of the traumatic experience of people, on the other hand, it helps to problematize the full-scale Russian-Ukrainian war from a different perspective, demonstrating how the enemy violates the norms of international humanitarian law, resorts to war crimes or exerts psychological pressure on the local population to achieve their own goals, etc. These circumstances require evaluation and articulation to the attention of the general public, which explains the professional interest of journalists in this topic.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the representation of the life of Ukrainians in the temporarily occupied territories. Attention is focused on the fact that media workers mostly cover this topic, relying on official information, therefore they use the news format and do not sufficiently reveal the individual experiences of people who were in these territories. The scientific article comprehensively considered and outlined the main recommendations for journalistic work within the current topic at various stages of preparing journalistic publications. It was determined that journalists should carefully prepare before starting work on this topic, in particular, have a general idea of the norms of international humanitarian law (international conventions), the specifics of the use of terminology, as well as freely navigate the recommendations for building communication with people who have experienced traumatic experiences during stay in occupation.

In order to determine the peculiarities of the representation of this topic in the mass media, the materials of the Ukrainian online publications «Ukrainer» and «Bihus.info» were selected, which have separate sections/projects dedicated to the topic of temporarily occupied territories. It is emphasized that such materials in general correspond to generally accepted recommendations for the preparation of materials on an updated topic, are characterized by a logical presentation, a demonstration of the context, an appropriate display of those details that will help the audience to understand the experience of Ukrainians in the temporarily occupied territories, and will also contribute to providing an idea of the consequences of the Russian occupation regime.

Key words: *Russian-Ukrainian war, temporarily occupied territories, war crimes, traumatic experience, mass media, journalists.*